

HRVATSKI POVJESNIČAR I UVJERENI PRAVAŠ U RAZGOVORU RAŠČLANJUJE HRVATSKU DESNICU, POVIJESNE MITOVE I DRŽAVNU POLITIKU

dr. sc. Tomislav **JONJIĆ**
Bleiburg je počeo 1941., a traje i danas

Oduvijek isti kvislinzi ruše hrvatsku državu, 1945. 1991, i 2022. i oduvijek im opraštamo i nalazimo ispriku

Hrvatstvo i jugoslavenstvo suprotstavljeni su pojmovi. Ne može se biti i Hrvat i Jugoslaven, niti se može pjevati pjesma koja bi slavila hrvatstvo i jugoslavenstvo jer - ne može se istom pjesmom častiti žrtvu i slaviti krvnika

Razgovarao: VANJA VINKOVIĆ

Usveopćoj intelektualnoj površnosti koja vlada političkim, medijskim i kulturnim okruženjem u Hrvatskoj, zadovoljstvo je razgovarati s hrvatskim povjesničarom i političarom starčevićanskoga usmjerenja kakav je dr. sc. Tomislav Jonjić. Naime, Jonjićevi odgovori na pitanja o bliskoj hrvatskoj povijesti, političarima, intelektualcima, ideologijama, vođama, narodu, državi izravni su, precizni, analitični, anegdotalni, okrijepljujući i inspirativni, što se uostalom čitatelji mogu uvjeriti u ovome velikom razgovoru.

Pobijen cvijet hrvatske inteligencije

● **Svibanj je mjesec kad obilježavamo tragično stradanje hrvatske vojske i civila na koncu i nakon svršetka Drugoga svjetskog rata pod egidom Bleiburga i Križnog puta. Kako bismo se kao Hrvati trebali odnositi prema tim povijesnim zbivanjima i što trebamo učiniti da se to strašno razdoblje na dostojanstven i činjenično točan način ugradi u memoriju našega naroda?**

Svibanj je mjesec u kojem se na poseban način sjećamo apokaliptičnih dana 1945., kad je slom Nezavisne Države Hrvatske i obnovu Jugoslavije obilježio pomor i progon desetaka, zapravo stotina tisuća Hrvata. U tim je događajima pobijen cvijet hrvatske inteligencije, uništena je naša intelektualna i domoljubna elita, a od toga se gubitka još nismo oporavili. To vrlo rječito pokazuje i naše današnje glavinjanje, a to je i razlog zbog kojega stalno ponavljam da svi naši kasniji porazi, dakle, i porazi nas koji smo se rodili dugo iza rata, izviru iz toga ratnog poraza: jugoslavenskom okupacijom Hrvatske osigurana je dugotrajna dominacija protuhrvatskoga, jugoslavenskog duha. No kad obilježavamo svibanjsku tragediju, onda moramo biti svjesni i zamke koju to obilježavanje sadrži, a da mi toga najčešće nismo uopće svjesni. I tzv. antifašisti će, naime, danas lako priznati da Bleiburg znači zločin. Oni će to priznati jer misle da se u tom slučaju mogu predstavljati borcima za Hrvatsku, i smatraju da ih to ekskulpira od ranijih zločina, odnosno omogućuje im tvrdnju da se je u svibnju 1945. radilo o osveti za ustaške zločine, eventualno o ekscesima pobjednika. A prava je istina da je sav vojno-politički put jugoslavenskih partizana, od prvoga do posljednjeg

dana, obilježen protuhrvatsvom i masovnim zločinima. Drugim riječima, nema nikakve sadržajne, etičke ni političke razlike između Oštrelja i Krnjeuše, Boričevca i Španovice, Vrgorca i Dakse, Širokoga Brijega i Gospića, Srijemske Mitrovice i Bleiburga. Zbog toga, i kad se ne želimo vraćati na one tri tisuće Hrvata katolika i muslimana ubijenih u prvoj Jugoslaviji, i na onih tristotinjak pobijenih u Travanjskom ratu - a ta stradanja su itekako odredila i ponašanje naših predaka u ratnim danima! - moramo znati da je ono što nazivamo Bleiburgom započelo u ljeto 1941., a ne u svibnju 1945. godine.

● **Postjugoslavenska, neokomunistička družba iz Hrvatske, koju čine olinjali nositelji totalitarnoga socijalističkog sustava i njihovi „pionirski“ sljedbenici titostičke ideologije, u suradnji s austrijskim ekstremnim ljevičarima boljševičkoga usmjerenja čine sve da se trajno zabrane**

Legitimno je kritizirati Pavelića i boriti se protiv ustaškoga režima; bilo je legitimno kritizirati Tuđmana i potkopavati HDZ, ali nikad nije bilo legitimno rušiti hrvatsku državu, ni 1941. niti 1991. Rušenje hrvatske države kvislinški je izbor

okupljanja kod bleiburškoga spomenika. Što mislite o odluci austrijskih vlasti da udovolje tom neciviliziranom činu kojim se zatire povijesna istina o jugokomunističkim zločinima i gotovo nikakvoj reakciji aktualne hrvatske vlasti s tim u vezi?

To je, mislim, rezultanta dviju nečistih savjesti. S jedne strane, Austrijanci liječe komplekse vlastite povijesti pa na Hrvatima dokazuju svoj tzv. antifašizam, u nadi da će time prekriti vlastito sudjelovanje u nacional-socijalističkim zločinima (a na europskome su Jugoistoku, pa tako i u Nezavisnoj Državi Hrvatskoj, tadašnje njemačke vlasti s vrlo rijetkim iznimkama predstavljali upravo austrijski Nijemci!). S druge su strane pravi pokretači te retorizije nad Hrvatima ovdašnji baštinci Jugoslavije i jugoslavenske misli. Budući da im ne polazi za rukom obnoviti

Jugoslaviju, nastoje u Hrvatskoj očuvati jugoslavenske vrijednosti. Šutjeti o tim procesima znači prešutno ih odobravati.

● **Istodobno svjedočimo brojnim obljetnicama kojima se mitovi jugoslavenske historiografije i nadalje predstavljaju kao dokazane povijesne činjenice (poput Jasenovca, Jadovna, Siska i sl.), premda i oni sa zrnom pameti u glavi shvaćaju kako je riječ o trajnoj politici pokoravanja hrvatskog čovjeka poradi nametnutog mu genocidnog „krimena“?**

Točno. No, pri tom nemojmo zatvarati oči pred činjenicama niti prikrivati vlastiti prinos tom ponižavanju hrvatstva. Jer koja je supstancijalna razlika između austrijske zabrane bleiburške komemoracije i nedavnoga slavonskobrodskog brisanja Ulice dr. Mile Budaka, u čemu su sudjelovali zastupnici tzv. hrvatskih stranaka? Ja tu razliku ne vidim, meni su oba ta događaja navlas ista i u intelektualnom, i u etičkom, i u političkom pogledu. Isti su i motivi te je isti dogmatski, neznanstveni pristup problemu. I ne mislim da će kod nas nastupiti ikakva promjena dok ne primjećujemo kako nad Bleiburgom farizejski, zbog sitnih političkih računa, kukaju isti oni koji su sudjelovali u novom smaknuću Mile Budaka ili su to njegovo novo smaknuće popratili šutnjom. Na takvu, nemoralnu i anacionalnu politiku treba stalno upozoravati, pa i pod cijenu napadaja, kleveta i ostracizma jer bismo barem kao kršćani mogli znati da popularnost nije smisao života. Biti popularan, uostalom, ne znači biti u pravu. Nije li jednoga davnoga petka židovski puk sasvim uzornom primjenom demokratskog načela, aklamacijom izabrao - Barabu? Bio je, očito, popularniji od Krista, zar ne?

● **Hrvatski političari se svake godine u ime cijelog hrvatskog naroda sluganski i kukavički ispričavaju uglavnom onima čiji su preci ustvari sustavno uništavali naš narod u obje Jugoslavije. Kako dokučiti tu povijesnu perverziju?**

Samo ljudi kratke pameti ili nečiste savjesti mogu nam u kontekstu Bleiburga i Budaka, Brezovice ili Jazovke, spočitavati tzv. nostalgiju prema ustaškom pokretu i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Nikad nisam susreo bilo koga tko bi barem na tren pomislio da je taj pokret ili tu državu potrebno ili moguće obnoviti. Jer i pučkoškolac znade da političke stranke i pokreti nastaju u točno određenim i neponovljivim okolnostima. Slomom Nezavisne Države Hrvatske, ustaški je pokret doživio politički poraz pa ga nekoliko godina kasnije, kad se je opet vraćao u politički život, nije pokušao obnoviti ni onaj

koji ga je dva desetljeća ranije utemeljio. I on je znao da njegovo nekadašnje čedo pripada dalekoj prošlosti. Ne radi se, dakle, ni o kakvoj nostalgiji, nego se radi o prirodnoj potrebi svakoga pojedinca i svakog naroda da se poštuje njegovo dostojanstvo i njegova sloboda. Kad se okupljamo na Bleiburškom polju ili kad želimo ulicu s Budakovim imenom, mi samo pokazujemo da hoćemo vlastitu povijest mjeriti vlastitim, a ne tuđim mjerilima, da i Budaku i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj hoćemo suditi iz hrvatske perspektive, s hrvatskim argumentima i s hrvatskim ciljevima. A ovdje nam se ponovno sudi iz jugoslavenske perspektive, s jugoslavenskim argumentima i jugoslavenskim ciljevima! Tako će biti sve dok budemo popuštali i dok budemo mislili da se problem može riješiti trulim kompromisima. Neki naši sunarodnjaci, pa i dobar dio nekadašnje naše političke emigracije, mislio je kako se povijesni teret

nam je povijesti potrebna istina, ma kakva ona bila. Oko istine nema trgovine, pogadnja i kompromisa, a ja smatram kako i na tome mjestu vrijedi ona Gotovčeva: „Svaka je pogreška vrjednija od pustoši, svaki je čin vrjedniji od obamrlosti! Hrvatska se mora postaviti kao mjerilo u svakom trenutku, u svakom pothvatu. Ne može se učiniti ništa vrijedno za druge, što bi istodobno bilo protiv nje. Svaka zamisao kojoj Hrvatska smeta mora podrazumijevati nasilje!” To vrijedi i za 1918., i za 1941. i za 1991. i za 2022. godinu!

Jugoslavenstvo je hrvatska rak-rana

● **Možemo li se „povijest bolesti“ takvog mazohističkog pristupa hrvatskoj povijesti, ali i sadašnjosti, iščitavati u jugoslavizmu koji se poput nacionalno ošte-**

Među tobožnjim 'starčevićancima' uglavnom vidim tek trgovce na malo, kukavice i kokošare!

Desni dio biračkoga tijela uporno traži svoga mesiju. On će svoga novog mesiju i dobiti. Uvjeren sam da će mu on biti serviran i uoči idućih izbora i trajat će nekoliko mjeseci, do novoga razočaranja. Jer, kao ni dosad, ni novi mesija ne će potjecati iz autentičnoga nacionalističkog Betlehema

može skinuti s leđa hrvatskog naroda, ako ga se natovari na Pavelića i uzak krug njegovih suradnika. Formula se činila jednostavnom: priznat ćemo da su bili protuže, izdajice i zločinci, priznat ćemo čak i da su krivi i za ono za što nisu krivi, pa ćemo tako spasiti obraz i interese hrvatskoga naroda. No, kao što vidimo, time nismo postigli baš ništa, jer se baš nikad nije ni radilo o utvrđivanju Pavelićeve i ustaške odgovornosti, uvijek se je radilo o Hrvatskoj: svaki Hrvat koji hoće neovisnu državu, samim time je bio i ostao ustaša u najgoremu jasenovačkom izdanju, i svaka Hrvatska – kako se je u ljeto 1991. izjasnio Budimir Lončar – smrtna je prijetnja europskome miru, bomba u srcu Staroga Kontinenta. Svaka, a ne samo Pavelićeva i Budakova! I usput je takvim difamacijama trebalo diskreditirati hrvatske nacionaliste te im onemogućiti bilo kakvu participaciju u vlasti. Zato se kompromisima ne postiže ništa; njima samo omogućujemo da nas više i lakše ucjenjuju. Zbog svega toga, o našoj

čenoga nasljednog gena pojavljuje u svim naraštajima hrvatskih političara od sredine 19. stoljeća do danas?

Jugoslavenstvo je rak-rana naše povijesti, a ne otvoreno velikosrpstvo. Otvoreno je velikosrpstvo i u mlakim, razvodnjenim i odnarođenim duhovima budilo otpor; u svome prikrivenom obliku, kao jugoslavenstvo, ono nas je eutanaziralo, a to čini i danas. I danas jedan dio naše tzv. kulturne elite želi kao u Matoševo i u kasnije, Krležino doba, „veće tiraže“, pa mašta o književnim večerima, honorarima i pečenoj janjetini u Vranju, Surdulici i Kragujevcu, žrtvujući i svoje dostojanstvo, i svoj jezik, i svoj identitet. I danas se u našim školskim udžbenicima tumači kako je starčevićanstvo bilo jedan, a štrosmajerovsko jugoslavenstvo drugi oblik hrvatske nacionalno-integracijske ideologije. Kažite jednom Ircu ili Škotu da je britanstvo oblik irske. odnosno škotske nacionalne ideologije; kažite jednom Basku ili Kataloncu da je španjolsko, a ne baskijsko, odnosno

katalonstvo pravi izraz njihova rodoljublja; kažite jednom Crnogorcu da je svesrpsstvo manifestacija upravo crnogorskoga, a ne srpskog nacionalizma! No Hrvatima se i danas, uz asistenciju tzv. hrvatske historiografije, servira pripovijest kako nema bitne razlike između Starčevića i Račkoga, između Josipa Franka i Frana Supila, između Matoša i Milana Marjanovića. Sve je tobože isto: brišu se hrvatski da bi mogli biti kanonizirani jugoslavenski ili tobože kozmopolitiski kriteriji. Sve je dobro, uz uvjet da nije hrvatsko! Svaka je vlast od Boga, uz uvjet da nije hrvatska, i svi su dobri, uz uvjet da ne traže hrvatsku državu, pa treba još samo malo da mjerama našega hrvatstva postanu Goran Babić i Zvonko Jurjević. Jer, ne varavajmo se: da smo u Domovinskom ratu poraženi, upravo bi Babić i Jurjević bili slavljani kao kontinuitet našega jugoslavenstva i našega antifašizma, dakle kao ljudi koji su spasili obraz inače genocidnoga, izdajničkog i u zločine ogrezloga hrvatstva! A slavili bi ih, dakako, isti oni koji danas slave Tita i tzv. antifašizam.

● **Hoćemo li ikad stasati kao politička nacija koja shvaća da su jugoslavenstvo (kao krinka velikosrpstva) i hrvatstvo dokazano suprotni povijesni pojmovi koji se međusobno u potpunosti poništavaju kao politički, nacionalni i kulturni projekti?**

Točno kao što ste kazali: hrvatstvo i jugoslavenstvo nisu komplementarni, nego suprotstavljeni pojmovi. Ne može se biti i Hrvat i Jugoslaven, niti se može pjevati pjesma koja bi slavila hrvatstvo i jugoslavenstvo jer – ne može se istom pjesmom častiti žrtvu i slaviti krvnika. To načelo vrijedi za svako povijesno razdoblje: bilo je legitimno kritizirati Pavelića i boriti se protiv ustaškog režima; bilo je legitimno kritizirati Tuđmana i potkapati HDZ, ali nikad nije bilo legitimno rušiti hrvatsku državu, ni 1941. niti 1991. Za taj kvistinski izbor nikad, baš nikad nisu postojali hrvatski razlozi. Danas, na žalost, sve oko nas kao da hoće potaknuti naš pesimizam, ali usprkos tomu, ja sam optimist, i ništa taj moj optimizam ne hrani kao ta naša povijest, teška, turobna i krvava, ali istodobno i velika i slavna. Jer na europskoj su vjetrometini nestali brojni nekad moćni narodi, a drugima, pak, zbog raznih razloga nikad nije pošlo za rukom stvoriti vlastitu državu. Mi smo, međutim, opstali, makar desetkovani, izubijani i izranjeni. Opstali smo i, štoviše, u 20. stoljeću smo dva puta stvorili i krvlju branili svoju državu: jednom nedemokratsku i kratkotrajnu, drugi put demokratsku i, uvjeren sam, trajnu. To govori o našoj žilavosti i snazi naše državotvorne

Ne vidim supstancijalnu razliku između austrijske zabrane bleiburške komemoracije i nedavnoga slavonskobrodskoga brisanja Ulice dr. Mile Budaka. To su dva ista događaja i u intelektualnom, i u etičkom, i u političkom pogledu

svijesti. Zahvaljujući njoj prebrodit ćemo i sadašnju krizu. Na drugo uostalom nemamo niti pravo. Nemamo pravo vratiti se u položaj u kojem su nas naši kvislinzi držali praktično do jučer, jer ne zaboravimo: ni četiri desetljeća nisu prošla od dana kad se usred Zagreba, na spomen-ploči na kući na kojoj se rodio Miroslav Krleža, nije smjelo napisati da je taj pjesnik „Balada Petrice Kerempuha“ bio hrvatski književnik. Te dvije jednostavne i skromne riječi u kratak je tekst za spomen-ploču bio uvrstio njegov

autor, pjesnik Dragutin Tadijanović, ali je političkim nalogom ondašnje „antifašističke“ kvislinške uprave u Hrvatskoj ta jednostavna činjenica u posljednji tren silom izbrisana. Toliko duboko smo bili pali, ali – evo nas opet!

● **Koliku odgovornost za unutarnji politički košmar kojim se razara hrvatska društvena svijest imaju i političari koji sebe narcisoidno predstavljaju nasljednicima starčevićanske političke misli, a malo ju ili pogrdno zastupaju, i tko su oni ustvari?**

Dopuštam da ima ljudi koji misle drukčije, ja pak samo na marginama hrvatske političke pozornice prepoznajem autentične starčevićance, hrvatske nacionaliste u pravome značenju te riječi. Pod svjetlima reflektora, među tobožnjim „starčevićancima“, uglavnom vidim tek trgovce na malo, kukavice i kokošare, ljude koji su objed o tuđem trošku pretvorili u svoju životnu i političku filozofiju. No nemojmo se zavaravati: njihovi se interesi ne svode samo na vlastito uhljebljenje, i ne mogu se objašnjavati samo taštinama samozvanih vođa. Imaju oni na umu i druge, ambicioznije planove i kombinacije. Jer oni svjesno sudjeluju u stvaranju konfuzije i omeđivanju svoga maloga, beznačajnog bunjišta za račun dominantne hrvatsko-srpske koalicije, s ciljem proizvodnje osjećaja

demoralizacije i nemoći. Nikomu takva tzv. oporba nije potrebna kao aktualnoj vladi, i nitko ju ne hrani kao aktualna vlada jer: to je oporba po mjeri vlade, odnosno oporba kakvu bi svaka vlada poželjela – sterilna i bezopasna, ali još uvijek takva da onemogućuje ili barem otežava organiziranje autentične hrvatske nacionalističke oporbe.

● **Možete li dodatno razjasniti tu političku slabost hrvatske tzv. desnice?**

Ako se obazremo na posljednja tri desetljeća naše povijesti, uočiti ćemo da je na-

cionalistički dio naše javnosti u svakome ključnom trenutku podupirao Tuđmana u nastojanju da se izbori hrvatska državna neovisnost i međunarodno priznanje, odnosno da se oslobode okupirana područja. No istodobno je taj dio biračkoga tijela bio svjestan da Tuđman, i zbog svoje prošlosti i zbog raznih drugih razloga, nije njegov autentični predstavnik. Zato je grčevito tražena alternativa: od Veseličina i Gabeličina HDS-a, preko

Hrvatske stranke prava, sve do očekivanja od pokojnoga Zvonka Bušića ili od generala Gotovine odnosno, znatno kasnije, od Miroslava Škore. O grčevitosti te potrage govore i sasvim bizarni primjeri, poput onoga s Borisom Mikšićem. Uvijek je, dakle, tražen *mesija*, i uvijek se je od tog *mesije* očekivalo ponajviše to da, kako se to površno i pogrdno kaže, „ujedini desnicu“.

Ravnodušnost za hrvatske izdajice

● **Mislite da je težnja za ujedinjenjem pogrdnija? Ili da je neostvariva?**

Težnja za ujedinjenjem je i prirodna i logična i potrebna. No krivo je misliti da se ujedinjenje postiže mehaničkim okupljanjem političkih stranaka, čak i kad ne bismo bili svjesni da su neke od njih nastale upravo zato da ostanu male ili da svojim tobožnjim postojanjem izazivaju zabunu. Međutim, treba imati na umu da ujedinjenje nije mogla postići ni hrvatska politička emigracija, u mnogo dramatičnijim okolnostima, kad su mnogi hrvatski politički emigranti smatrali da je bilo kakvo stranačko organiziranje suvišno i štetno. No život je previše raznolik i bogat da bismo svi o svemu mislili isto, čak i kad bi to bilo poželjno. Zato ni dvokratno organiziranje Hrvatskoga narodnog vijeća – a bilo je i drugih pokušaja okupljanja, barem na kontinentalnoj razini – nije dovelo do gašenja emigrantskih stranaka i organiziranih skupina, jednostavno zato što se politički i društveni život ne može svesti na matematičke formule. Ako su te naše emigrantske traume ostale nepoznate većini Hrvata, začuđuje da ništa nismo naučili iz pokušaja organiziranja izvornoga Hrasta, pa onda iz Saveza za Hrvatsku ili okupljanja niza stranaka i strančica oko Miroslava Škore. Ti modeli su unaprijed bili osuđeni na propast, što se možda ne bi bilo dogodilo, da se je težilo sadržajnoj i programskoj odnosno koalicijskoj suradnji stranaka i skupina, a ne dominaciji takozvanih vođa. Danas su akteri tih propalih pokušaja, ako su još fizički živi – na žalost ili na sreću – politički mrtvaci, i nema te alkemije koja će ih oživjeti. No budući da taj dio našega biračkoga tijela više od trideset godina traži svoga *mesiju*, on će

svoga novog *mesiju* i dobiti. Uvjeren sam da će mu on biti serviran i uoči idućih izbora, i trajat će nekoliko mjeseci, do novoga razočaranja. Jer, kao ni dosad, ni novi *mesija* ne će potjecati iz autentičnoga nacionalističkog Betlehema (budući da tamo nema ni novca ni pristupa medijima, a ni spremnosti da se služi tuđinskim interesima, što je za svakoga takvog *mesiju* bitan preduvjet!), nego će vjerojatno, kao i dosad, biti unovačen iz redova marginaliziranih i povrijeđenih nekadašnjih članova i pristaša vladajuće stranke. Oni su naviknuli služiti, pa ni sad ni o čemu ne maštaju tako intenzivno kao o tome da ponovno postanu portirima na zagrebačkom Trgu žrtava fašizma. Zato kao zapete puške čekaju kad će ih pozvati u službu.

● **Koje biste glavne odrednice politike Ante Starčevića izdvojili, a koje mogu poslužiti boljitku današnje hrvatske države?**

Protivnicima hrvatskog nacionalizma tijekom posljednjih stoljeća i pol u znatnoj je mjeri uspjelo prikazati starčevićanstvo kao okamenjenu, zastarjelu i sterilnu državno-pravnu ideologiju kojoj je mjesto u ropotarnici 19. stoljeća. Slabi su duhovi nasjeli na te klevete pa će u jednoj fusnoti povijesti pravaštva biti zabilježeno ne samo to da su nevolje s obnovljenom Hrvatskom strankom prava krenule odmah 1990., izborom Dobroslava Parage za predsjednika, nego i to da je lijes toj stranci skovao mladahn i tada još vitki hadezeovski poslužitelj kod pečenja osječkih volova, koji je na sve strane ostavljao primjere svoje trgovačke vještine i dokaze svog sluganstva. U istoj će se fusnoti podsjetiti i na to da je jedna gospođa cijelu svoju višedesetljetnu političku karijeru gradila na tobožnjem pravaštvu, da bi pred mirovinu, eto, shvatila kako je to ideologija prošlosti pa se proglasila konzervativkom. Nema jasnijeg priznanja da je o Starčeviću

i starčevićanstvu znala onoliko koliko i o etruščanskom pismu (što dakako nije bila zapreka da cvate kao tobože pravaški prirepak HDZ-a). A zapravo je starčevićanska iskra u 1990-im godinama uglavnom čuvana izvan HSP-a, pa i u nekim strankama koje u nazivu uopće nisu imale pravaški naziv.

No, da se vratimo Starčeviću: samo onaj tko njegove spise nije čitao, ne će znati da se je Starčević bavio i socijalnim i gospodarskim i kulturnim pitanjima, da je govorio i o gladi i neimaštini puka, o melioraciji lonjskoga polja i neretvanskoga *gliba*, o školskome sustavu, školarinama i stipendijama, o korupciji u državnoj upravi i slabostima pravosuđa, da je negodovao zbog slabih plaća lučkih radnika i zbog teška položaja zaposlenih žena te o stotinama drugih tema. Ni o vanjskopoličkim temama nije mislio kruto i dogmatski pa je moguće saveznike jednom gledao u Francuzima, drugi put u Rusima. Jednako tako je bilo i na unutarnjem planu: ne jednom je pokazao simpatije prema Mađarima, pa i razumijevanje za ovdašnje mađarone. Samo su dvije stvari kod njega bile konstante, samo su dva aksioma vrijedila: hrvatska država i sloboda. Oni su uvijek u službi zaštite i dostojanstva hrvatskog čovjeka i cjelokupnoga hrvatskog naroda. Sve se kod njega mjeri tim mjerilima, sve je u službi tih ciljeva, oni su jedine dogme!

● **Tako bi trebalo biti i danas?**

Onaj dio Starčevićevih sljedbenika koji je posve krivo pomislio da je srž starčevićanskog nauka u protuaustrijanstvu, faktično, a kasnije i formalno stupio je u službu velikosrpsko-jugoslavenske misli te nas odveo u Jugoslaviju. Neki su maštali o podunavskoj federaciji ne kao prijelaznom rješenju nego kao pravome smislu hrvatske povijesti, pa su time također postali instrumenti tuđinske politike. Uoči Drugoga svjetskog rata po-

stajala je skupina tzv. starčevićanaca oko dr. Stjepana Buća i lista „Nezavisnost“; oni su propovijedali da hrvatski nacionalist može biti samo onaj tko je istodobno i antikomunist i rasist odnosno antisemit. Drugim riječima, uprezali su svoje tzv. starčevićanstvo u tuđa i tuđinska kola, stavljali ga u službu nehrvatskih ciljeva. Nismo li proteklih mjeseci i godina mogli slušati ili barem nazirati slične poruke, da hrvatski nacionalist može biti samo onaj tko simpatizira Janšu, Orbana ili Putina, onaj tko u Hrvatskoj bije Trumpove bitke ili onaj tko se protivio cijepljenju? Sve je to negacija starčevićanstva, odnosno izraz istoga satelitskog duha, duha malodušnosti, kukavičluka i sluganstva. Bilo je 1903. ili 1913. popularno štvajlati se u službu Beogradu, 1914. se činilo probitačnim kaditi Habsburzima, a 1938. je bilo popularno svrstavati se uz bok Hitleru, baš kao što je u novo doba bilo popularno negodovati protiv ohlokratskoga globalizma vezivanjem uz nadnacionalne ili samo prividno nadnacionalne koncepcije. No mi smo dovoljno mali da ne uspijevamo riješiti ni vlastite unutarnje poteškoće, a kamoli da bismo rješavali svjetske, pa stoga – bez obzira na cijenu i na tzv. popularnost – smatram da uvijek, baš uvijek treba sumnjati u ciljeve koji nisu specifično hrvatski. Imaju drugi narodi ciljeve s kojima možemo simpatizirati, ima situacija kad ih treba pomagati ili podupirati, ali – ne postoje tuđi ciljevi s kojima se smijemo u potpunosti identificirati. Nikad! To je, mislim, aksiomska izvedenica iz starčevićanskog nauka, i njime se treba obračunavati sa satelitskim koncepcijama koje će se i u budućnosti, nema sumnje, iznova pojavljivati, samo u nekim drugim oblicima.

● **Povijesni odmak daje uvid da je 1918. bila ključna godina kad je hrvatski narod iščupan iz svoga prirodnoga srednjoeuropsko-sredozemnoga civilizacijskoga kruga (zahvaljujući) svojim političkim (guskama) iz jugoslavenskoga jata?**

Zapravo je 1918. bila završni čin drame započete znatno ranije. Njezin prolog vidimo već u preporodno doba, u vrijeme pristajanja dijela naše elite na slavenske i južnoslavenske rasno-jezične koncepcije o 'jednokrvojnoj i istojezičnoj braći', što će preko Strossmayera i Račkoga pravocrtno ići prema Hrvatsko-srpskoj koaliciji, ideologiji tzv. narodnoga ujedinjenja i srbohrvatstvu. Ništa od toga ne bi bilo moguće, da smo bili spremni suditi ljude i procese u ime Hrvatske i po hrvatskim mjerilima, dakle, da nismo uvijek spremni nalaziti isprike i zaboravljati da su se Rački i Strossmayer usuglašava-

Trebamo li po Rojsu 'nazvati' vojno učilište

● **Stvaranju stalnoga nereda u hrvatskom društvu pridonijelo je i pismo nekolicine hrvatskih generala koji traže puštanje na slobodu osuđenih udbaša Perkovića i Mustača zbog ubojstva Stjepana Đurekovića. Je li riječ o intelektualnoj zakirutosti, ucijenjenosti, naivnosti ili stvarnom uvjerenju da nosioci jugoslavenskoga državnog terora zaslužuju samilost iako se za svoja zlodjela nisu pokajali?**

Odgovor ću sažeti u misao da je posrijedi tek demonstracija dominacije jugoslavenskoga duha u modernoj Hrvatskoj. Uopće, naime, ne sumnjam da se nijedan viši hrvatski časnik ne bi odvažio na potporu tom nemoralnom zahtjevu, da nije svjestan kako će za to biti počašćen hvalospjevima u dijelu javnosti koji ne može prežaliti Jugoslaviju. Zato je i jedan Ljubo Česić Rojs, koji je u tim krugovima tridesetak godina bio uglavnom predmet sprdnje, odjednom proglašen zaslužnim generalom i dičnim vojskovođom. Zar tomu treba što dodati? Jedino da po Rojsu nazovemo koje vojno učilište, ili barem vojarnu?

li kako nije važna sudbina hrvatstva, samo neka se spasi južnoslavenstvo; da je i Radić propovijedao kako su Hrvati i Srbi jedan narod (pa je to proklamirano i u programu HPSS-a); da je Supilo, polazeći 1914. u emigraciju, kliknuo: „Ili Jugoslavija ili ništa!“ ili da je Maček nakon uspostave Banovine Hrvatske 1939. govorio kako je došlo vrijeme da Hrvati punom parom zaplove u slavenstvo i jugoslavenstvo. Sve dotle dok budemo ravnodušni prema takvim izjavama i takvim politikama naših tobožnjih proroka i tobožnjih naših vođa, bit će moguće renesansa jugoslavenstva u ovome ili u onom obliku.

Jer tom svojom ravnodušnošću i tim našim traženjem isprika šaljemo jasnu poruku i današnjim stvarnim ili mogućima izdajicama, da će se i za njihovu izdaju naći objašnjenje i isprika!

Tuđman htio pomiriti ideologije

● Nakon 1918. završili smo u balkanskoj magli iza koje se nalazila agresivna velikosrpska i svetosavska ideologija koja je i nakon stotinjak godina još uvijek živahna unatoč ratnim porazima u Domovinskom ratu?

Živa je ta ideologija i ne treba se Srbima čuditi što ju zastupaju i promiču. Treba se pitati koja je nacionalna ideologija što ju mi zastupamo? Imamo li mi danas jasnu misao i jasnu viziju svoje budućnosti, imamo li nacionalne ciljeve koje želimo postići? Jer: narod koji nema svoje ciljeve, ne postoji kao narod. Naše tzv. političke elite proglašavaju našim nacionalnim ciljevima imenovanje Marije Pejčinović Burić na neku kvazieuropsku sinekuru ili ulazak u Schengen odnosno u eurozonu. Sumnjam da smo za to ginuli i robijali, ali: u postojećoj političkoj nomenklaturi – ne, dakle, samo kod stranke ili stra-

Naš interes su Hrvati, a ne BiH kao takva

● **Kako će se razvijati politička situacija u BiH s obzirom na skore izbore?**

Nikad tamošnje etničko-konfesionalne skupine – danas su sve one zasebne nacije – nisu same mogle urediti svoje odnose, njih je uvijek nametao vanjski čimbenik, zvao se on Otomansko Carstvo, Austro-Ugarska, Kraljevina Jugoslavija, Nezavisna Država Hrvatska, komunistička Jugoslavija ili SAD u Daytonu. Zašto misliti da će u budućnosti biti drukčije? Postoji još jedna konstanta: otkad god postoji moderni politički život u BiH, dakle, od kraja 19. stoljeća, uvijek su dvije konfesionalne (ili etničko-konfesionalne) skupine nastupale protiv treće: najprije pravoslavni i muslimani protiv katolika, potom katolici i muslimani protiv pravoslavnih. To se u raznim oblicima i s različitim intenzitetom ponavlja do današnjega dana. Hrvati, dakle, moraju voditi računa o svojim interesima i računati sa svakim zamislivim i mogućim razvitkom te se pripremati za njega. Naš interes su Hrvati i hrvatska država, a nije naš interes BiH kao takva, bez obzira na postojanje Hrvata u toj državi i njihov položaj! Ne treba se zavaravati ispraznicom da je BiH nemoguća bez Hrvata, jer je BiH bez Hrvata itekako moguća, baš kao što nam posljednje godine pokazuju da je moguća s potpuno bespravljanim Hrvatima. Za nas, dakle, mora biti moguća i poželjna samo ona BiH u kojoj je jednakopravan položaj Hrvata apsolutno zajamčen.

● **Odustaje li se tako od pravaških predodžaba o hrvatstvu muslimana i o mitskoj granici na Drini?**

Predodžba o hrvatstvu BiH i o hrvatskom podrijetlu muslimana zapravo nije bila samo pravaška nego su ju prije stoljeće i pol dijelile skoro sve hrvatske političke snage. No u kasnijem su razvitku neke od njih postupno odustajale od toga, pokazujući spremnost da BiH i muslimane žrtvuju na jugoslavenskom oltaru odnosno na oltaru tzv. hrvatsko-srpske sloge i narodnoga jedinstva. Hrvatsku su vatru u tom smislu održavali samo pravaši, i da je opstala Nezavisna Država Hrvatska, zacijelo bismo danas bili u drukčijem položaju. No raspad Jugoslavije i velikosrpska agresija na Hrvatsku i BiH stvorili su potpuno nove okolnosti, a Bošnjaci su se konačno konstituirali kao zaseban narod. To je činjenica koju treba priznati i štovati. Treba također shvatiti frustracije kroz koje su i oni prošli tijekom 20. stoljeća, a iz etičkih, političkih i historiografskih razloga treba raspravljati, jesmo li početkom 1990-ih trebali i mogli voditi bitno drukčiju politiku.

Drugim riječima, nismo mi bezgrješni, ali – sadašnjost i budućnost određuje ono što realno postoji, a ne ono što je možda moglo postojati. A kao čovjek koji je o toj problematici oštro i kritično javno govorio i pisao već 1990./91., mogu bez ikakva kompleksa kazati da bi svaki hrvatski pučkoškolac mogao uočiti da su se naše zapadne narodnosne i državne granice bez bitnih promjena održale više od tisuću godina (pa negdje čak i proširile), a da na istoku uzmičemo stoljećima, i da smo na prostorima s kojih smo tijekom tih stoljeća potiskivani, uglavnom kao narod nestali. Tko nam daje pravo ignorirati te činjenice? A kad govorimo o „granici na Drini“, onda se moramo suočiti s činjenicom da je na području čitave općine Tomislavgrad, skupa s općinskim središtem, u tekuću školsku godinu upisano svega 120 prvoškolaca. Govorimo o Tomislavgradu, a ne o Jajcu, Bugojnu, Tešnju, Prijedoru ili Derventi, gdje je situacija neusporedivo lošija! I sad mi recite, kako će tih 120 prvoškolaca za 15, 20 ili 40 godina održati i obraniti tih skoro tisuću četvornih kilometara nastanjenih skoro isključivo Hrvatima, i s čime bismo mi, kako i zašto mogli i trebali izbiti na Drinu? Zato je pitanje, pridonose li te kvazirododoljubne fraze ozbiljnoj raspravi o hrvatskim nacionalnim interesima, ili joj objektivno štete?

● **Vaše su poruke zaključno optimistične ili pesimistične?**

Ne radi se o optimizmu niti o pesimizmu, nego o suočavanju s činjenicama i o izvlačenju zaključaka iz tih činjenica. Zato treba raspravljati o definiranju ili redefiniranju naših nacionalnih ciljeva, i odmah – treba postavljati zahtjeve, pa i one koji se danas čine nerealnima. Uostalom, bio je nerealan i zahtjev za neovisnom Hrvatskom pa ona danas postoji! Postavljanjem zahtjeva demonstrira se volja za životom i šalje se poruka ne samo svijetu, nego i našim sunarodnjacima, da nisu zaboravljene i prepuštene samima sebi. A takav osjećaj moraju imati kad ih ignoriramo, i kad naša javnost pred naše tzv. političare uopće ne postavlja ta pitanja. To se, na žalost, događa iz dana u dan, pa i sam moram priznati da nemam pojma, što o dugoročnom položaju Hrvata u BiH misli tzv. hrvatska politička elita. Svatko koga doista zanima sudbina našeg naroda, o tome mora misliti i o tome mora zauzeti stajalište. Ne može biti nijednoga političkog razgovora u kojem se to pitanje ne problematizira jer se njegovim prešućivanjem ili zaobilazanjem šalje poruka i Hrvatima u BiH, ali i bošnjačkim unitaristima i tzv. međunarodnoj zajednici.

naka koje čine aktualnu vladu, nego i u tzv. oporbi – ni svijetom nije lako pronaći ljude koji bi imali državničku viziju i koju bi tu viziju zastupali jasno i dosljedno.

● **No ako nam tada niti međunarodne okolnosti nisu bile sklone, dapače, podržavale su ekspanzionističku srpsku politiku prema hrvatskim zemljama, koje nas to silnice danas koče da ustrojimo samostalnu Republiku Hrvatsku, članicu EU i NATO-a, na vlastitu korist?**

Uvijek, i jučer i danas, glavnina odgovornosti počiva na nama. Ne bi tzv. međunarodna zajednica ni početkom 20. stoljeća ili na poratnoj Mirovnoj konferenciji nametala Jugoslaviju, da nije bilo onoga dijela hrvatske elite koji ju je legitimirao. Poznato je da se je i u Drugome svjetskom ratu Roosevelt pitao ima li smisla nametati Jugoslaviju Hrvatima i Srbima, kad je očito da ta dva naroda ne žele živjeti skupa. No našli su se Mačekovi predstavnici i našli su se jugoslavenski, tobože hrvatski partizani, koji su nudili dokaz o protivnom. Stvar se *mutatis mutandis* ponavlja danas: Hrvati na slobodnim izborima biraju snage i stranke koje potom provode politiku koja njihove birače čini nezadovoljnima. No nakon četiri godine, ti isti birači ponovno će izabrati iste. Zato strani imperijalizmi, nacionalni i nadnacionalni, mogu sa sigurnošću računati na pobjedu satelitskoga, sluganskoga i kvislinškoga duha, pa taj duh, razumljivo, podupiru.

● **Tko i što čini strukturu 'duboke države' u Hrvatskoj, koji su njezini ciljevi, odnosno što je dosad realizirano na štetu hrvatske države i naroda?**

Osobno, nesklon sam upotrebi toga pojma, jer mislim da se on u Hrvatskoj koristi u značenju koje nije jednako onome koje vrijedi u zapadnom svijetu. Duboka država (*deep state, tiefer Staat*) u politološkom smislu označuje nelegalne ili nelegitimne strukture moći koje zapravo djeluju mimo legalne vlade ili čak protiv nje. Tvrditi, dakle, da Hrvatskom vlada „duboka država“, znači zapravo ekskulpirati političke stranke odnosno partitokratske strukture koje, prema mome mišljenju, dominiraju u našem društvu, a u biti imaju legalno – možda čak i legitimno – uporište u rezultatima izbora. Problem bi, dakle, prema mome mišljenju, trebalo ustvari smjestiti u taj partitokratski model u kojem se sve mjeri partijskom iskaznicom, što neminovno rezultira negativnom selekcijom, društvenom demoralizacijom, kulturnom degeneracijom i demografskom katastrofom.

● **U cilju ocrnjivanja pojma hrvatske države u medijima se provlači tvrdnja da**

Novi hrvatski Ustav

● **Svojedobno ste iznijeli ideju o potrebi donošenja novog hrvatskog Ustava. O čemu je riječ?**

Mislim da demografske, međunarodnopravne i kulturno-gospodarske promjene posljednjih godina nameću potrebu donošenja novoga ustava. Nema mo ovdje prostora raspravljati o svim pojedinostima, ali bih spomenuo tri koje mi se čine najvažnijima. Prvo, mislim da je opravdano razmišljati o redefiniranju položaja i odnosa predsjednika države i vlade, kako bi se spriječila paraliza sustava i izbjegle otrovne polemike kojima svjedočimo posljednjih mjeseci. Drugo, u sklopu regionalnog preustroja zemlje trebalo bi ponovno uvesti drugi dom Sabora, u koji bi svoje predstavnike birale hrvatske regije, Hrvati iz susjednih zemalja i hrvatsko iseljeničtvo, kao i nacionalne manjine, dok bi vladu potvrđivao samo prvi, zastupnički dom. Na taj bi se način onemogućila manipulacija nacionalnim manjinama koja u konačnici šteti i njima, spriječila bi se možebitne centrifugalne tendencije koje se povremeno mogu prepoznati primjerice u Istri, a hrvatskim regijama, Hrvatima iz susjednih zemalja i hrvatskom iseljeničtvu osigurala bi se zastupljenost i skrb o njihovim specifičnim interesima. I treće, u sklopu te ustavne reforme brisala bi se postojeća preambula koja pridonosi društvenim podjelama i osigurava društvenu dominaciju baštinka jugoslavenske i komunističke prošlosti.

Franjo Tuđman bio je predsjednik države i kormilar našega nacionalnog broda. Tuđmanova je krivica, naime, u njegovoj koncepciji nacionalne pomirbe koja se nije ograničavala na pomirbu ljudi nego je htjela pomirbu ideologija. Tako je u naš politički život prokrijumčarena misao da su hrvatskoj državi jednako pridonijeli oni koji su Hrvatsku htjeli i oni koji su joj se protivili, odnosno oni koji su za nju ginuli, i oni koji su borbe za Hrvatsku ubijali i progonili

su udbaši stvorili Republiku Hrvatsku. Što je prava istina?

Hrvatsku je državu stvorila volja hrvatskog naroda za nacionalnom slobodom i državnošću, volja koja je manifestirana bezbroj puta kroz povijest, dakle volja čiji su instrumenti početkom 1990-ih bili hrvatski branitelji i Franjo Tuđman kao predsjednik države i kormilar našega nacionalnog broda. Na žalost je on, nehotice, pridonio tomu da bivši jugoslavenski komunisti i udbaški egzekutori svojataju tobožnju svoju ključnu ulogu u tom procesu. Tuđmanova je krivica, naime, u njegovoj koncepciji nacionalne pomirbe koja se nije ograničavala na pomirbu ljudi nego je htjela pomirbu ideologija. Tako je u naš politički život prokrijumčarena misao da su hrvatskoj državi jednako pridonijeli oni koji su Hrvatsku htjeli i oni koji su joj se protivili, odnosno oni koji su za nju ginuli, i oni koji su borbe za Hrvatsku ubijali i progonili. Pri tom je paradoksalno da su tu Tuđmanovu pomirbu najgrlatije branili, a i danas ju grlato brane oni koji istodobno zahtijevaju lustraciju. Ne pada im na pamet da bi se ta dva zahtjeva mogla isključivati, jer – kako bi se lustriralo one s kojima smo se pomirili, pa im samim time sve oprostili?! I to je, čini mi se, jedna od ilustracija naše nespremnosti da kritički promatramo zamisli i ideje.

